

ابلاغ اجرای ۵ سال زندان ۲ خبرنگار واکنش‌های زیادی داشته است

درخواست برای توقف حکم الهه و نیلوفر

پس از اعلام خبر ابلاغ اجرای حکم پنج سال حبس به الهه محمدی و نیلوفر حامدی، واکنش‌ها در این باره همچنان ادامه دارد؛ از وکلای این دو خبرنگار تا بعضی مسئولان دولتی، حقوقدانان، اساتید روزنامه‌نگاری و کاربران شبکه‌های اجتماعی در این دوروز خواستار عفو یا مختومه‌شدن پرونده این دو نفر شده‌اند. شهاب‌الدین میرلوحی، وکیل الهه محمدی در گفت‌وگو با «هم‌میهن» گفته است که بازگرداندن الهه محمدی به زندان، تخلف آشکار از قانون و دستور عفو‌رہبری در سال ۱۴۰۱ است، انتظار داریم رؤسای محترم قوه قضائیه و دولت، شخصاً برای اجرای قانون و مختومه کردن این پرونده ورود کنند. از سوی دیگر بیش از ۵۰۰ نفر از روزنامه‌نگاران، هنرمندان و فعالان اجتماعی در نامه‌ای به رئیس قوه قضائیه از حجت‌الاسلام غلامحسین محسنی‌آزاه‌ای درخواست کردند، از اختیارات خود استفاده کرده و اجرای حکم نیلوفر حامدی و الهه محمدی را متوقف کند. این نامه به امضای چهره‌های شناخته‌شده‌ای چون سیروس علی‌نژاد، ترانه علیدوستی، ماشاالله شمس‌الواعظین، علیرضا جایی، شهاب حسینی، کیوان صمیمی، لی‌لی فرهادپور، زیلا بنی‌یعقوب، مینا اکبری، هانیه توسلی، علی حکمت، سعید شریعتی، سحر دولت‌شاهی، نگار جواهریان، فریدون صدیقی، علی رفیعی، فیض‌الله عرب‌سرخی، حسن فتحی، هانا کامکار، لیلی گلستان، سهیلا گلستانی، مهسا محبعلی، فخرالسادات محتشمی‌پور، مینو مرتاضی، احترام برومند، حمید پورآذری، رویا تیموریان، محسن امیریوسفی، مهوش شیخ‌الاسلام، مجتبی میرطهماسب، کامبیز نوروزی، ستاره اسکندری، محمد آقازاده، فریدین خلعتبری، ناهید طباطبایی، بهتاش صناعی‌ها، بدرالسادات‌مفیدی، مریم مقدم، پیام دهکردی، کامبیز دیرباز، و... رسیده است.

انجمن صنفی روزنامه‌نگاران هم دیروز از رؤسای قوه قضائیه و مجریه خواستند که برای توقف اجرای حکم به ماجرا ورود پیدا کرده و همه تلاش خود را در این زمینه به کار بندند. «از آنجا که این دو روزنامه‌نگار از اتهام اصلی‌شان که ارتباط با دولت‌های متخاصم بود تیرنه شده‌اند و متعلقاً مشمول عفو سراسری اعلام شده بوده‌اند، بازگشت آنها به زندان قابل دفاع نیست.» از طرف دیگر جمعی از اساتید روزنامه‌نگاری در نامه‌ای به رئیس قوه قضائیه از غلامحسین محسنی‌آزاه‌ای درخواست کردند از اختیارات خود استفاده کرده و اجرای حکم نیلوفر حامدی و الهه محمدی را متوقف کند. در این نامه که به امضای علی‌اکبر قاضی‌زاده، هادی خانیکی، محمدمهدی قرانی، بهروز بهزادی، بیژن نفیسی، حسن نمک‌دوست، مجید رضاییان، فریدون صدیقی، یونس شکرخواه، احمد میرعبادینی، سیدفرید قاسمی و محمود مختاریان رسیده، آمده است: «جمع معلم‌های روزنامه‌نگاری با سابقه‌ای طولانی، انتظار دارند با دستور مساعد جنابعالی، اجرای این حکم متوقف شود و اندک فضای ایجادشده امید به ناامیدی تبدیل نشود. این انتظار البته، شامل بقیه روزنامه‌نگاران در حبس نیز می‌شود که مساعدت شایسته جنابعالی را افزون خواهد کرد. بی‌تردید ما و شما بر این باوریم که جای صاحب‌قلم، زندان نیست و روزنامه‌نگار کاری جز نوشتن رویداد را دنبال نمی‌کند.» دیروز یکی دیگر از خبرهایی که بازتاب زیادی داشت، توییت سخنگوی دولت بود؛ قاضی‌زاده می‌گوید که در این باره نوشت: «رویکرد مثبت ریاست قوه قضائیه به حل‌وفصل موضوعات، این امید را ایجاد می‌کند که موضوع پرونده خانم‌ها نیلوفر حامدی و الهه محمدی نیز حل شود. دولت در هماهنگی با قوه قضائیه پیگیری موضوع است.» کامبیز نوروزی، حقوقدان هم دیروز به «جماران» گفت که الهه محمدی و نیلوفر حامدی باید مشمول عفو شوند: «پرونده‌ای که برای اینها تشکیل شد و آن بازداشت طولانی مدت، بی‌هیچ تردیدی با انجام وظایف حرفه‌ای و قانونی روزنامه‌نگاری مرتبط است. این پرسش وجود دارد که چرا الهه محمدی و نیلوفر حامدی مشمول عفو بهمن ۱۴۰۱ نشدند؟ هیچ دلیل قانونی‌ای وجود ندارد و قاعدتاً باید اینها هم مشمول عفو شوند؛ بگذریم از اینکه خود فرآیند بازداشت طولانی مدت و روند محاکمه این دو روزنامه‌نگار هم محل بحث و گفت‌وگو شد. اما به هر حال باید این دو نفر هم مشمول آن عفو بشوند.» آذر منصوری، فعال سیاسی هم در شبکه ایکس دربار حکم دو خبرنگار نوشت: «جای روزنامه‌نگاری که به وظیفه و رسالت حرفه‌ای خود عمل می‌کنند، زندان نیست. از دولت و قوه قضائیه انتظار می‌رود که مانع اجرای حکم پنج‌سال حبس نیلوفر حامدی و الهه محمدی شوند.»

توقف غیرقانونی تابعیت مادرانه

گزارشی از ادامه مشکلات فرزندان مادر ایرانی و پدر خارجی که بی‌هویت مانده‌اند

توانند شناسنامه بگیرند و در دولت بعد، این قانون اجرا نشود؛ نگرانی آنها بی‌راه هم نبود.

سیاوشی نماینده پیشین مجلس و فعال حقوق زنان حالا بعد از نزدیک به پنج سال از تصویب این قانون به هم‌میهن می‌گوید که در دنیا تنها سه کشور است که تابعیت از مادر به فرزند منتقل نمی‌شود که ایران یکی از آنهاست. زمانی که در سال ۹۸ مجلس این ماده و بعداً سازمان اطلاعات تعیین تکلیف تابعیت فرزندان حاصل از ازدواج زنان ایرانی با مردان خارجی تصویب کرد، تحولی در عرصه قانون‌گذاری ایران به‌شمار می‌رفت. البته صدور شناسنامه به این شرط بود که فرد قبل از رسیدن به سن ۱۸ سال تمام ششمی به‌درخواست مادر ایرانی اقدام کند و مشکل امنیتی به تشخیص وزارت اطلاعات و سازمان اطلاعات سپاه نداشته باشد. او می‌گوید که در لایحه تنها وزارت اطلاعات قید شده بود اما بعداً سازمان اطلاعات سپاه هم اضافه شد: «تصویب آیین‌نامه‌اش طولانی شد و معاونت امور زنان دولت یازدهم به‌صورت ویژه پیگیری می‌کرد. هرچند روند صدور شناسنامه بسیار کند بود.»

تا جایی که سیاوشی به یاد دارد، حدود ۸ هزار نفر طی یکسال و نیم شناسنامه گرفتند: «فرزندان این ازدواج‌ها دو نگرانی عمده داشتند؛ یکی امنیتی بود و یکی دیگر حقوق بشری. اما به هر حال جریان‌ها چندسال اخیر یکمقدار این قانون را تحت‌تأثیر قرار داد، اما نمی‌توان ذیل بحث تشکیل سازمان ملی مهاجرت، اجرای این قانون را زیر سؤال برد و متوقف کرد. این اتفاقات منجر می‌شود تا مردم تصور کنند قوانین در ایران، هم از نظر کیفیت و هم کمیت، ضعیف هستند. ملغی شدن و متوقف شدن اجرای قوانین، دردرس بزرگی برای کسانی که مشمول این قانون می‌شوند به‌وجود می‌آورد.»

سازمان ملی مهاجرت، قانون تابعیت را ملغی کرد

سازمان ملی مهاجرت قرار است راه‌اندازی شود تا قوانین و سیاست‌گذاری‌های خاصی را در مورد اتباع داشته و به آنها خدمت‌رسانی کند. سازمان ملی مهاجرت، دارای شخصیت حقوقی مستقل و به‌عنوان موسسه دولتی ذیل وزارت کشور است که رئیس آن معاون وزیر کشور و با حکم او منصوب می‌شود، این سازمان برای اجرای مصوبات شورای هماهنگی به منظور ایجاد مدیریت یکپارچه در سطح ملی برای انجام وظایف و مأموریت‌ها در امور اتباع خارجی تشکیل می‌شود. نکته اما اینجاست که در ماده ۴۱ آن آمده که قانون اصلاح قانون تعیین تکلیف تابعیت فرزندان حاصل از ازدواج زنان ایرانی با مردان خارجی مصوب دوم مهرماه سال ۹۸ - از زمان لازم‌الاجرا شدن، به استثنای افرادی که در سامانه ثبت‌نام کرده‌اند لغو می‌شود. این در حالی است که هنوز سازمان ملی مهاجرت تصویب نهایی نشده، قانون قبلی را متوقف کردند.

به گفته سیاوشی، قبل از تصویب قانون تابعیت، فرزندان حاصل از ازدواج زنان ایرانی با پدران خارجی، به‌طور مرتب با او تماس می‌گرفتند، هم به دفترش مراجعه می‌کردند و هم

حاصل از ازدواج زنان ایرانی با مردان خارجی» به تصویب رسید و در سال ۹۸، در مجلس تصویب و به تأیید شورای نگهبان رسید، البته به این شرط که علاوه بر وزارت اطلاعات، اطلاعات سپاه هم به‌نهادهای استعلام‌کننده برای ارائه شناسنامه اضافه شود. این قانون درنهایت در ۱۵ مهرماه سال ۹۸ توسط مجلس ابلاغ و متن آن در اردیبهشت‌ماه ۹۹ نهایی شد. در ۲۴ بهمن‌ماه سال ۹۸، در حالی که بیش از سه‌ماه از ابلاغ این قانون گذشته بود، طیبه سیاوشی به‌عنوان یکی از نمایندگان پیگیر تصویب این قانون، از اینکه هیچ قدمی برای اجرا کردن این قانون برداشته نشده، انتقاد کرد. او که نایب‌رئیس فراکسیون زنان مجلس بود، در نامه‌ای خطاب به رئیس‌جمهور وقت، خواستار صدور دستور تسریع در اجرای قانون اعطای تابعیت به فرزندان حاصل از ازدواج زنان ایرانی با مردان خارجی شد. او با استناد به ماده ۲ قانون مدنی، اجرای قانون را لازم‌الاجرا دانست و تأکید کرد که اقدامات اجرایی آن از سوی مراجع ذی‌صلاح انجام نشده است. سیاوشی همان زمان درباره دلایل اجرایی نشدن این قانون گفته بود که وزارت کشور، وزارت امور خارجه، وزارت اطلاعات و سازمان اطلاعات سپاه دستگاهی‌اند که این لایحه به آنها ابلاغ شده است، متولی اجرای این لایحه نیز سازمان ثبت احوال کشور است که ذیل وزارت کشور باید طی این چندماه اولین قدم‌ها را برای اعطای شناسنامه به این افراد برمی‌داشت، با این حال تاکنون حتی یک شناسنامه ذیل این لایحه صادر نشده است. او در جای دیگری اجرا نشدن این قانون را تبعیض جنسیتی قلمداد کرد؛ زمانی که گفت: «گرفتن تابعیت از پدر و نگرفتن آن از سوی مادر مبنای فقهی ندارد.»

نکته اما اینجاست که مجلس در مصوبه پیشین خود تنها وزارت اطلاعات را مسئول صدور گواهی امنیتی دانسته بود، اما بنا بر اصلاحیه‌ای که بعداً به آن اضافه شد، سازمان اطلاعات سپاه هم به متن مصوبه پیشین اضافه شد. بر این اساس وزارت اطلاعات و سازمان اطلاعات سپاه موظف شدند برای مادران ایرانی خواهان تابعیت برای فرزندان زیر ۱۸ سال خودشان، گواهی امنیتی صادر کنند و اگر سن فرزند مادر ایرانی و پدر خارجی متقاضی تابعیت بالای ۱۸ سال باشد، وزارت اطلاعات و سازمان اطلاعات سپاه باید برای خود متقاضی تابعیت هم گواهی نداشتن مشکل امنیتی صادر کنند. در اصلاحیه این قانون همچنین اضافه شد: در صورتی که وزارت اطلاعات و سازمان اطلاعات سپاه پاسداران تشخیص دهند که پدرغیرایرانی مشکل امنیتی ندارد، نیروی انتظامی باید برای پدر هم پروانه اقامت صادر کند.

در سال ۹۹ یکسال پس از تصویب این قانون، اعلام شد که از بین ۸۶ هزار کودک، تنها برای ۵۷۰ نفرشان شناسنامه صادر شده، در حالی که به استناد صحبت‌های طیبه سیاوشی، آیین‌نامه‌به‌طور صریح به‌نهادهای امنیتی، حداکثر سه‌ماه زمان بررسی داده بود. خانواده‌ها همان زمان از سختگیری‌های امنیتی و دومی‌های شدن استعلام از وزارت اطلاعات و اطلاعات سپاه، گلایه داشتند. آنها نگران بودند که تا پایان دولت

زهرا جعفرزاده
خبرنگار گروه جامعه

مادر ایرانی، پدر مهاجر غیرایرانی؛ فرزندی؟ بی‌هویت سرنوشت کودکان حاصل از ازدواج زنان ایرانی با مردان غیرایرانی، زندگی در سایه است، بدون مدرک هویتی رسمی. آنها در مدرسه، دانشگاه، محل کار و در ازدواج‌شان بلا تکلیف‌اند. برگه هویتی‌شان با کودکان مهاجر یکی است، در حالی که مادرشان متولد ایران است و شناسنامه ایرانی دارد. شناسنامه‌دار کردن کودکان حاصل ازدواج مرد ایرانی و زن خارجی اما مسیر همواری دارد. اغلب زنان ایرانی با مردان افغانستانی و عراقی با پاکستانی ازدواج می‌کنند. البته در این میان استثناهایی هم وجود دارد. اما بیشترین حساسیت بر مردان افغانستانی است؛ مردانی که احتمالاً هم‌مذهب نیستند و نهادهای امنیتی را نگران می‌کنند.

مرکز پژوهش‌های مجلس در سال ۱۴۰۰ اعلام کرد که بیش از ۶۱ درصد خانواده‌های زن ایرانی، مرد غیرایرانی، جزو سه‌دهک فقیر جامعه‌اند؛ ۵۰ درصد این کودکان هیچ مدرکی هویتی حتی یک گواهی تولد هم ندارند. در سیستان و بلوچستان این نسبت به ۷۰ درصد می‌رسد. ۴۶ درصد این فرزندان یا به مدرسه نرفته یا مجبور به ترک تحصیل زودهنگام شده‌اند و فقط ۳ درصد از این زنان و خانواده‌هایشان، تحت پوشش نهادهای حمایتی همچون بهزیستی، کمیته امداد و... قرار دارند. در سال ۹۶ وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، اقدام به اجرای طرح سرشماری زنان ایرانی دارای همسر غیرایرانی در کشور کرد، به‌طوری که در دی‌ماه سال ۹۷ احمد میدری (وزیر کنونی رفاه) که در آن زمان معاون وزارت رفاه بود، از وجود حدود ۴۹ هزار کودک بدون شناسنامه در کشور خبر داد. در سال ۱۴۰۰ سازمان پزشکی قانونی اعلام کرد که بیش از ۸۵ هزار فرزند حاصل از ازدواج زنان ایرانی با مردان غیرایرانی در کشور وجود دارد که متقاضی شناسنامه‌اند. در بهمن‌ماه سال ۱۴۰۲ وجود رئیس سازمان ثبت احوال کشور اعلام کرد که تاکنون برای ۲۶ هزار نفر از فرزندان حاصل از ازدواج مادر ایرانی با پدر خارجی، شناسنامه صادر شده است؛ درخواست‌هایی که احتمالاً پیش از سال ۱۴۰۱ ثبت شده و بعد از آن متوقف شده است.

شرط تأییدهای امنیتی

اولین بار در سال ۸۵ موضوع «اعطای تابعیت» به این فرزندان از طریق مادر مطرح شد و در سال ۹۱ هم این طرح به دلیل اینکه اعطای تابعیت به فرزندان موضوع این قانون، مستلزم افزایش هزینه‌های عمومی است، از سوی شورای نگهبان رد شد؛ درنهایت اما ماده واحده‌ای در مجلس و به پیشنهاد دولت نهم تحت عنوان «تعیین تکلیف تابعیت فرزندان